

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 31ης Μαΐου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 – Πεδίο εφαρμογής – Έννοια του “δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας” – Άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α’, και άρθρο 2, σημεία 7 και 10 – Δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και γιαγιάδων»

Στην υπόθεση C-335/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) με απόφαση της 29ης Μαΐου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Ιουνίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Neli Valcheva

κατά

Γεωργίου Μπαμπαναράκη,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Silva de Lapuerta, πρόεδρο τμήματος, C.G. Fernlund (εισηγητή), J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek και J. Vlácil, καθώς και από την A. Kasalická,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την Υ. G. Marinova και τον M. Wilderspin,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Απριλίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1347/2000 (ΕΕ 2003, L 338, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Neli Valcheva, κατοίκου Βουλγαρίας, και του πρώην γαμβρού της Γεωργίου Μπαμπαναράκη, κατοίκου Ελλάδας, σχετικά με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας της N. Valcheva με τον εγγονό της.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 2, 5 και 12 του κανονισμού 2201/2003 έχουν ως εξής:

«(2) Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε όρισε την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων ως ακρογωνιαίο λίθο για τη δημιουργία ενιαίου δικαστικού χώρου και απέδωσε χαρακτήρα προτεραιότητας στο δικαίωμα επικοινωνίας.

[...]

(5) Για να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των παιδιών, ο παρών κανονισμός καλύπτει όλες τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας, περιλαμβανομένων των μέτρων προστασίας του παιδιού, ανεξάρτητα από οιαδήποτε σχέση με μια γαμική διαδικασία.

[...]

(12) Οι κανόνες [διεθνούς δικαιοδοσίας] που θεσπίζονται δυνάμει του παρόντος κανονισμού περί γονικής μέριμνας επιλέγονται υπό το πρίσμα του συμφέροντος του παιδιού, ειδικότερα δε του κριτηρίου της εγγύτητας. [...]»
- 4 Το άρθρο 1 του ανωτέρω κανονισμού φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής» και ορίζει τα εξής:

«1. Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν:

α) το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό ή την ακύρωση του γάμου των συζύγων·

β) την ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.

2. Οι υποθέσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 1, στοιχείο β', αφορούν ιδίως:

α) το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας·

[...]]».

- 5 Το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», προβλέπει, στα σημεία 1 και 7 έως 10, τα εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

- 1) Ο όρος “δικαστήριο” καλύπτει όλες τις αρχές των κρατών μελών που έχουν διεθνή δικαιοδοσία για τα ζητήματα που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού σύμφωνα με το άρθρο 1.

[...]

- 7) Ο όρος “γονική μέριμνα” περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από τον νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την παρουσία του παιδιού. Ειδικότερα ο όρος περιλαμβάνει το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.

- 8) Ο όρος “δικαιούχος γονικής μέριμνας” προσδιορίζει κάθε πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα παιδιού.

- 9) Ο όρος “δικαίωμα επιμέλειας” περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αφορούν τη φροντίδα για το πρόσωπο του παιδιού, και ειδικότερα το δικαίωμα απόφασης καθορισμού του τύπου διαμονής του.

- 10) Ο όρος “δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας” περιλαμβάνει ιδίως το δικαίωμα μετακίνησης του παιδιού για ορισμένο χρονικό διάστημα σε τόπο άλλο από τον τόπο της συνήθους διαμονής του».

- 6 Το άρθρο 8 του ίδιου κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενική δικαιοδοσία», προβλέπει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Τα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν δικαιοδοσία επί θεμάτων που αφορούν τη γονική μέριμνα παιδιού το οποίο έχει συνήθη διαμονή σε αυτό το κράτος μέλος κατά τη στιγμή της άσκησης της προσφυγής.»

Το βουλγαρικό δίκαιο

- 7 Το άρθρο 128 του Semeen kodeks (οικογενειακού κώδικα), όπως δημοσιεύθηκε στην *Darzhaven vestnik* αριθ. 74, της 20ής Σεπτεμβρίου 2016 (στο εξής: οικογενειακός κώδικας), προβλέπει, όσον αφορά το «[δ]ικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των μελών της οικογένειας», τα εξής:

«1) Ο παππούς και η γιαγιά μπορούν να ζητήσουν από το Rayonen sad (περιφερειακό δικαστήριο, Βουλγαρία) του εκάστοτε τόπου κατοικίας του παιδιού να διατάξει μέτρα προσωπικής επικοινωνίας μαζί του, εφόσον τούτο είναι προς το συμφέρον του παιδιού. Το ίδιο δικαίωμα έχει και το παιδί.

- 2) Το δικαστήριο εφαρμόζει αναλόγως το άρθρο 59, παράγραφοι 8 και 9.

3) Αν ο γονέας αδυνατεί προσωρινά, λόγω απουσίας ή ασθένειας, να ασκήσει το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας που του έχει χορηγήσει το δικαστήριο, το δικαίωμα αυτό μπορούν να ασκήσουν η γιαγιά και ο παππούς του παιδιού.»

8 Το άρθρο 59 του οικογενειακού κώδικα ορίζει τα εξής:

«1) Σε περίπτωση διαζυγίου, οι σύζυγοι ρυθμίζουν με κοινή συμφωνία τα ζητήματα σχετικά με την επιμέλεια και την εκπαίδευση των ανήλικων παιδιών που γεννήθηκαν από τον γάμο, κατά τρόπο σύμφωνο προς το συμφέρον των παιδιών. Το δικαστήριο επικυρώνει τη συμφωνία δυνάμει του άρθρου 49, παράγραφος 5.

2) Σε περίπτωση μη επιτεύξεως συμφωνίας κατά τα οριζόμενα στην παράγραφο 1, το δικαστήριο αποφασίζει αυτεπαγγέλτως με ποιον γονέα θα συμβιούν τα παιδιά και σε ποιον γονέα θα ανατεθεί το δικαίωμα επιμέλειας, και καθορίζει τα μέτρα σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος αυτού καθώς και τους όρους ασκήσεως του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας των γονέων και τους όρους των υποχρεώσεων διατροφής.

[...]

7) Κατ' εξαίρεση, εάν το απαιτούν τα συμφέροντα των παιδιών, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τη συμβίωση με τον παππού ή με τη γιαγιά τους ή με την οικογένεια άλλων συγγενών ή οικείων, με τη συγκατάθεσή τους. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, το παιδί δίδεται σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ειδικό ίδρυμα, που ορίζονται από τη διεύθυνση της κοινωνικής πρόνοιας, ή σε κοινωνική υπηρεσία ιδρυματικού τύπου. Σε κάθε περίπτωση, το δικαστήριο καθορίζει το κατάλληλο καθεστώς για την άσκηση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας των γονέων με το παιδί.

8) Εφόσον απαιτείται, το δικαστήριο διατάσσει κατάλληλα μέτρα προστασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση προς την εκδιδόμενη κατά τις παραγράφους 2 και 7 αποφάσεως, όπως είναι:

1. η άσκηση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας παρουσία συγκεκριμένου προσώπου·
2. η άσκηση του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας σε συγκεκριμένο τόπο·
3. η ανάληψη των εξόδων μετακινήσεως του παιδιού και, εφόσον απαιτείται, και των εξόδων μετακινήσεως του συνοδού του.

9) Σε περίπτωση μεταβολής των περιστάσεων, το δικαστήριο, κατόπιν αιτήσεως ενός εκ των γονέων, της διευθύνσεως κοινωνικής αρωγής ή αυτεπαγγέλτως, μπορεί να τροποποιήσει τα μέτρα που διέταξε προηγουμένως ή να διατάξει τη λήψη νέων μέτρων.»

9 Το άρθρο 4 του Zakon za litsata i semeystvoto (νόμου περί των προσώπων και της οικογενείας), όπως δημοσιεύθηκε στην Darzhaven vestnik αριθ. 120, της 29ης Δεκεμβρίου 2002, ορίζει τα εξής:

«Οι έχοντες συμπληρώσει το 14^ο αλλά όχι το 18^ο έτος της ηλικίας τους είναι έφηβοι ανήλικοι.

Μπορούν να επιχειρούν δικαιοπραξίες μόνο με τη συναίνεση των γονέων ή των κηδεμόνων τους, ωστόσο μπορούν να διενεργούν μόνοι τους απλές τρέχουσες συναλλαγές για την αντιμετώπιση των αναγκών τους και να διαθέτουν ελεύθερα ό,τι κερδίζουν από την εργασία τους.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

10 Η N. Valcheva είναι η γιαγιά του Χρήστου Μπαμπαναράκη, ο οποίος γεννήθηκε την 8η Απριλίου 2002 από τον γάμο της Mariana Koleva, θυγατρός της N. Valcheva, με τον Γεώργιο Μπαμπαναράκη. Ο γάμος αυτός λύθηκε με απόφαση ελληνικού δικαστηρίου, το οποίο ανέθεσε την επιμέλεια του Χρήστου Μπαμπαναράκη στον πατέρα του. Το ελληνικό δικαστήριο καθόρισε τον τρόπο ασκήσεως

του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας της μητέρας με το παιδί, ο οποίος περιελάμβανε επαφές μέσω διαδικτύου και τηλεφωνικές επαφές καθώς και προσωπικές συναντήσεις, στην Ελλάδα, διάρκειας ορισμένων ωρών, μία φορά τον μήνα.

- 11 Η N. Valcheva, υποστηρίζοντας ότι αδυνατεί να διατηρήσει ποιοτική επαφή με τον εγγονό της και ότι έχει ζητήσει συναφώς τη συνδρομή των ελληνικών αρχών χωρίς όμως αποτέλεσμα, ζήτησε από πρωτοβάθμιο βουλγαρικό δικαστήριο, βάσει του άρθρου 128 του οικογενειακού κώδικα, να καθορίσει τους όρους ασκήσεως του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας με τον ανήλικο εγγονό της. Ζήτησε να της παρασχεθεί το δικαίωμα να τον βλέπει τακτικά, ορισμένα Σαββατοκύριακα τον μήνα και να τον φιλοξενεί δύο φορές τον χρόνο, για μία ή δύο εβδομάδες, κατά τις διακοπές του.
- 12 Το εν λόγω πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι δεν είχε διεθνή δικαιοδοσία να εξετάσει την αγωγή της N. Valcheva. Το δευτεροβάθμιο δικαστήριο στο οποίο αυτή προσέφυγε επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση, στηριζόμενο στον κανονισμό 2201/2003. Έκρινε ότι ο κανονισμός αυτός έχει εφαρμογή σε υποθέσεις που αφορούν το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με το παιδί ενός ευρύτερου οικογενειακού κύκλου, στον οποίο συμπεριλαμβάνονται οι παππούδες και οι γιαγιάδες του, και ότι, βάσει του άρθρου 8 του κανονισμού αυτού, διεθνή δικαιοδοσία επί της εν λόγω αγωγής έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το παιδί είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής, ήτοι τα ελληνικά δικαστήρια.
- 13 Η N. Valcheva άσκησε αναίρεση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι συμμερίζεται ουσιαστικά την εκτίμηση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, αλλά προσθέτει ότι, προκειμένου να προσδιοριστεί το έχον διεθνή δικαιοδοσία δικαστήριο, είναι αναγκαίο να εξακριβωθεί κατά πόσον ο κανονισμός 2201/2003 έχει εφαρμογή στο δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και γιαγιάδων.
- 14 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Varhoven kasatsionen sad (Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, Βουλγαρία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει ο διαλαμβανόμενος στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και στο άρθρο 2, σημείο 10, του κανονισμού [2201/2003] όρος “δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας” την έννοια ότι αφορά όχι μόνον την προσωπική επικοινωνία μεταξύ των γονέων και του παιδιού, αλλά και την προσωπική επικοινωνία με άλλους συγγενείς εκτός των γονέων, και συγκεκριμένα με τον παππού και τη γιαγιά;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 15 Με το προδικαστικό του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί κατά πόσον το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και των γιαγιάδων με το παιδί εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, προκειμένου να προσδιοριστεί αν το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία προς εκδίκαση αγωγής σχετικής με το εν λόγω δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας, όπως αυτή που άσκησε η N. Valcheva, πρέπει να καθοριστεί βάσει του εν λόγω κανονισμού ή των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.
- 16 Στην πρώτη περίπτωση, διεθνή δικαιοδοσία έχουν, κατά κανόνα, βάσει του άρθρου 8 του κανονισμού 2201/2003, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του παιδιού κατά τον χρόνο ασκήσεως της αγωγής. Εν προκειμένω, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που περιέχονται στην απόφαση περί παραπομπής, διεθνή δικαιοδοσία θα είχαν τα ελληνικά δικαστήρια.
- 17 Στη δεύτερη περίπτωση, τα εθνικά δικαστήρια, εν προκειμένω τα βουλγαρικά δικαστήρια, θα έπρεπε να ελέγξουν τη διεθνή δικαιοδοσία τους βάσει των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου.

- 18 Ο κανονισμός 2201/2003 δεν διευκρινίζει αν η έννοια του «δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας», η οποία ορίζεται στο άρθρο 2, σημείο 10, περιλαμβάνει το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και των γιαγιάδων.
- 19 Η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς, λαμβανομένων υπόψη του γράμματος της σχετικής διατάξεως, της οικονομίας και των σκοπών του κανονισμού 2201/2003, ιδίως υπό το πρίσμα των προπαρασκευαστικών εργασιών του, καθώς και άλλων πράξεων του δικαίου της Ένωσης και του διεθνούς δικαίου.
- 20 Όσον αφορά το γράμμα του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 2201/2003, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας ορίζεται με ευρύ τρόπο και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα μετακίνησης του παιδιού για ορισμένο χρονικό διάστημα σε τόπο άλλο από τον τόπο της συνήθους διαμονής του.
- 21 Ο ορισμός αυτός δεν θέτει περιορισμούς όσον αφορά τα πρόσωπα που μπορούν να απολαύουν του εν λόγω δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας.
- 22 Προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον οι παππούδες και οι γιαγιάδες περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων που εμπίπτουν στον εν λόγω ορισμό, πρέπει να ληφθεί υπόψη το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003, όπως αυτό διευκρινίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', κατά το οποίο ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται στην ανάθεση, την άσκηση, την ανάθεση σε τρίτο, την ολική ή μερική αφαίρεση της γονικής μέριμνας.
- 23 Εξάλλου, ο όρος «δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας» χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και στο άρθρο 2, σημείο 7, του κανονισμού 2201/2003.
- 24 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αυτού διευκρινίζει ότι οι σχετικές με τη γονική μέριμνα υποθέσεις αφορούν ιδίως το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.
- 25 Κατά τον ορισμό δε του άρθρου 2, σημείο 7, του εν λόγω κανονισμού ο όρος «γονική μέριμνα» περιλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που παρέχονται σε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με δικαστική απόφαση, απευθείας από τον νόμο ή με ισχύουσα συμφωνία όσον αφορά το πρόσωπο ή την παρουσία του παιδιού, περιλαμβάνει δε ειδικότερα το δικαίωμα επιμέλειας και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας.
- 26 Πρέπει να επισημανθεί, υπό το πρίσμα των διατάξεων αυτών, ότι ο κανονισμός 2201/2003 δεν αποκλείει ρητώς από το πεδίο εφαρμογής του το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας το οποίο ζητούν οι παππούδες και οι γιαγιάδες σε σχέση με τα εγγόνια τους.
- 27 Πρέπει, επίσης, να ληφθεί υπόψη ο σκοπός που επιδιώκεται με τον κανονισμό 2201/2003.
- 28 Όπως προκύπτει από το προοίμιο του κανονισμού αυτού, σκοπός του κανονισμού είναι η δημιουργία ενός δικαστικού χώρου βασισμένου στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων μέσω της θεσπίσεως κανόνων που να διέπουν τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε θέματα γονικής μέριμνας.
- 29 Κατά την αιτιολογική σκέψη 5 του εν λόγω κανονισμού, αυτός καλύπτει «όλες» τις αποφάσεις σε θέματα γονικής μέριμνας.
- 30 Μεταξύ αυτών και συμφώνως προς την αιτιολογική σκέψη 2 του ίδιου κανονισμού, το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας θεωρείται προτεραιότητα.

- 31 Συναφώς, από το έγγραφο εργασίας της Επιτροπής για την αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων που αφορούν τη γονική μέριμνα [COM(2001) 166 τελικό], της 27ης Μαρτίου 2001, προκύπτει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης διερωτήθηκε ως προς τα πρόσωπα που μπορούν να ασκούν τη γονική μέριμνα ή να απολαύουν δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας. Ο εν λόγω νομοθέτης εξέτασε διάφορες επιλογές, ιδίως δε τον περιορισμό των εν λόγω προσώπων σε έναν από τους γονείς του παιδιού και, αντιστρόφως, την απουσία οποιουδήποτε περιορισμού σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Το έγγραφο αυτό αναφέρει μεταξύ άλλων τους γονείς των γονέων, παραπέμποντας στο σχέδιο συμβάσεως του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την επικοινωνία με τα τέκνα, που αναγνωρίζει το δικαίωμα των παιδιών να έρχονται σε επαφή όχι μόνο με τους γονείς τους, αλλά και με άλλα πρόσωπα με τα οποία έχουν οικογενειακούς δεσμούς, όπως είναι οι γονείς των γονέων τους. Εν κατακλείδι, ο νομοθέτης της Ένωσης κατέληξε στην επιλογή καμία διάταξη να μην περιορίζει τον αριθμό των προσώπων που μπορούν να ασκήσουν τη γονική μέριμνα ή να έχουν δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με τα παιδιά.
- 32 Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 65 των προτάσεών του, πρέπει να γίνει δεκτό, βάσει των προπαρασκευαστικών εργασιών του κανονισμού 2201/2003, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) 1347/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας έναντι των κοινών τέκνων των συζύγων (ΕΕ 2000, L 160, σ. 19), το οποίο περιοριζόταν στις διαφορές που αφορούν τους γονείς, και ότι έλαβε υπόψη όλες τις αποφάσεις σχετικά με τη γονική μέριμνα και, κατά συνέπεια, σχετικά με το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας, ανεξάρτητα από την ιδιότητα των προσώπων που μπορούν να ασκήσουν το εν λόγω δικαίωμα και χωρίς να αποκλείονται οι παππούδες και οι γιαγιάδες.
- 33 Από την ανάλυση αυτή προκύπτει ότι η έννοια του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και του άρθρου 2, σημεία 7 και 10, του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί ως καλύπτουσα όχι μόνον το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των γονέων με το παιδί τους, αλλά και το δικαίωμα άλλων προσώπων με τα οποία είναι σημαντικό το παιδί αυτό να διατηρεί προσωπικές σχέσεις, ιδίως, των παππούδων και των γιαγιάδων του, είτε πρόκειται για δικαιούχους γονικής μέριμνας είτε όχι.
- 34 Συνεπώς, αγωγή των παππούδων ή γιαγιάδων με την οποία ζητούν να τους αναγνωρισθεί δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας με τα εγγόνια τους εμπίπτει στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 και, κατά συνέπεια, στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.
- 35 Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, εάν το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας δεν αφορούσε το σύνολο των προσώπων αυτών, τα σχετικά με το εν λόγω δικαίωμα ζητήματα θα μπορούσαν να επιλύονται όχι αποκλειστικώς από το δικαστήριο που ορίζεται βάσει του κανονισμού 2201/2003, αλλά και από άλλα δικαστήρια, που θα θεωρούσαν ότι έχουν διεθνή δικαιοδοσία βάσει του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου. Θα υπήρχε ο κίνδυνος εκδόσεως αντιφατικών, ή ακόμη και ασυμβίβαστων μεταξύ τους, αποφάσεων, δεδομένου ότι το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας που αναγνωρίζεται σε έναν οικείο του παιδιού μπορεί να πλήξει εκείνο που έχει παρασχεθεί σε δικαιούχο της γονικής μέριμνας.
- 36 Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 56 των προτάσεών του, η παροχή του δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας σε άλλο πρόσωπο εκτός των γονέων ενδέχεται να θίγει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των τελευταίων, ήτοι, εν προκειμένω, το δικαίωμα επιμέλειας του πατέρα και το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας της μητέρας. Επομένως, προς αποφυγήν αντιφατικών μέτρων και χάριν του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού, επί των δικαιωμάτων προσωπικής επικοινωνίας πρέπει να αποφαινεται το ίδιο δικαστήριο, ήτοι, κατ' αρχήν, το δικαστήριο της συνήθους διαμονής του παιδιού.

- 37 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι η έννοια του «δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας» του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και του άρθρου 2, σημεία 7 και 10, του κανονισμού 2201/2003 πρέπει να ερμηνευθεί ως περιλαμβάνουσα το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και των γιαγιάδων με τα εγγόνια τους.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 38 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαινεται:

Η έννοια του «δικαιώματος προσωπικής επικοινωνίας» του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', και του άρθρου 2, σημεία 7 και 10, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, πρέπει να ερμηνευθεί ως περιλαμβάνουσα το δικαίωμα προσωπικής επικοινωνίας των παππούδων και των γιαγιάδων με τα εγγόνια τους.

(υπογραφές)